

Obraćanje visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU Valentina Inzka

Okončati ekonomsku krizu i ponovno otvoriti vrata za ulazak u Evropu

Dame i gospodo,

Ubrzo nakon što sam preuzeo dužnost visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU prihvatio sam poziv da učestvujem u debati sa bh. studentima. To mi je predstavljalo zadovoljstvo jer dobro znam da ideje i inicijative koje dolaze sa univerziteta mogu pomoći da se Bosna i Hercegovina izvede iz postojećih, veoma ozbiljnih teškoća.

Zbog toga sam danas ovdje. Želim da vam objasnim kako ja vidim tešku situaciju u kojoj se nalazi BiH i šta mislim da se mora uraditi kako bi se riješila ova situacija. Istovremeno želim čuti šta vi mislite da se može uraditi kako bi se razriješila ova kriza.

A što se tiče ove teške situacije: govorit ću jednostavno. Ekonomska situacija je veoma teška – a svaki ozbiljan napor da se ograniči širenje nezaposlenosti i siromaštva je blokiran

zbog političkog zastoja koji sada traje više od tri godine.

U slučaju da neko postavi pitanje šta međunarodna zajednica radi u vezi s tim, možda bih trebao započeti tako što ću jasno staviti do znanja da međunarodna zajednica čini mnogo.

Samo u protekle dvije godine 20 vodećih bilateralnih i multilateralnih donatora u Bosni i Hercegovini su dodijelili 1,2 milijarde eura za razvojne projekte u ovoj zemlji. Od te brojke, 355 miliona eura je u formi grantova.

Kako bih vam približio činjenicu o tome kako međunarodna zajednica podupire svoje riječi djelima, moram spomenuti da se vrijednost projekata koje finansira Evropska komisija u Bosni i Hercegovini utrostručila prošle godine.

Napredovanje zemlje ka članstvu u NATO savezu i Evropskoj uniji se dešava u kontekstu kontinuirane i vrlo praktične pomoći. Svaki korak koji je Bosna i Hercegovina morala napraviti je bio popraćen opipljivom pomoći.

Da uzmem samo jedan primjer: kako bi ispunile uslove koji će omogućiti građanima BiH da u zemlje EU putuju, a da prije toga ne moraju aplicirati za vizu, vlasti BiH su morali uvesti biometrijske pasoše. Kako bi pomogla vlastima BiH da to urade, EU je osigurala tehničku pomoć, uključujući finansijsku pomoć u vrijednosti od 400.000 eura u svrhu uspostavljanja infrastrukture za digitalni potpis, te dodatnih 200.000 eura da se uspostavi mehanizam za prepoznavanje otisaka prstiju. Vlada Njemačke je osigurala dodatnih 150,000 eura Graničnoj policiji BiH za kupovinu čitača biometrijskih pasoša koji će biti instalirani na najfrekventnijim graničnim prijelazima.

Međunarodna zajednica ne postavlja samo uslove. Ona pruža stvarnu i neposrednu pomoć da se ispune ti uslovi.

Jasno definirane uloge

A kada je u pitanju *politički* angažman međunarodne zajednice u BiH, čini se da postoje dvije glavne škole razmišljanja.

Jedna smatra da bismo trebali raditi mnogo više.

Druga smatra da bismo trebali raditi mnogo manje.

U stvari, uloga međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini, kao i uloga domaćih vlasti, određena je u Daytonskom mirovnom sporazumu. I, u skladu sa odredbama ovog sporazuma, visoki predstavnik je «konačni autoritet» u pogledu njegovog tumačenja.

Dakle, ne radi se o tome da se radi manje ili da se radi više. Radi se o tome da uradimo ono za šta imamo mandat da uradimo u skladu sa mirovnim procesom.

Daytonski mirovni sporazum je uspostavio sistem vlasti koji sada mora riješiti probleme Bosne i Hercegovine. U konačnoj analizi, domaće vlasti su te – a ne međunarodna zajednica – koje se moraju pozabaviti postojećom krizom i riješiti je.

Ukoliko to one ne mogu uraditi, onda je na građanima ove zemlje da promijene vlast.

Da li to znači da međunarodna zajednica pere ruke od Bosne i Hercegovine?

Apsolutno ne.

Međunarodna zajednica je i dalje u potpunosti angažirana na tome da dejtonski sistem funkcioniра – što je zadatak za koji je prema Dejtonskom mirovnom sporazumu konkretno zadužen visoki predstavnik.

Siromaštvo i nevolja

Već skoro godinu dana pokušavam da sa strankama dođem do političkog konsenzusa.

Bez ovog konsenzusa, trenutni sistem ne može funkcionirati.

Ali, naravno, ne radi se samo o *sistemu*.

Radi se o svakodnevnom životu ljudi.

Bez političkog konsenzusa, ljudi u ovoj zemlji se ne mogu nadati da će se stanje popraviti.

Nepostojanje konsenzusa je donijelo siromaštvo i nevolju ovoj zemlji i većini njenih stanovnika.

Ja sam šokiran, a i vi biste trebali biti šokirani, s obzirom da ovo očito nije bilo dovoljno da stranački lideri počnu djelovati.

Bez obzira na patnju koja ih okružuje, oni definitivno nisu poduzeli korake da unaprijede ekonomiju; korake za koje su se davno dogovorili da će poduzeti kao dio evropskog integracionog procesa.

Ti koraci konkretno obuhvataju donošenje Zakona o obligacijama, moderniziranje sistema bankarske supervizije i uspostavljanje Socijalnog i ekonomskog vijeća, što se može uraditi brzo i što će pomoći u privlačenju investicija u Bosnu i Hercegovinu i stvaranje novih radnih mjesta.

Ogorčenje i gnjev

Za obavljanje dužnosti koje imam na ovoj funkciji na raspolaganju mi je nekoliko instrumenata. Međutim, najefikasniji instrument koji se može koristiti za rješavanje trogodišnjeg zastoja nije OHR: to su ogorčenje i gnjev ljudi u Bosni i Hercegovini.

Ljudi u ovoj zemlji pate.

Oni to trebaju staviti do znanja svojim predstavnicima.

Pitanje nije šta bi OHR i međunarodna zajednica trebali uraditi da se ova zemlja vrati na kurs.

Pitanje je šta će uraditi stranke u Bosni i Hercegovini.

A odgovor je: one neće uraditi *ništa* ako ih *vi* ne primorate.

Teško pogođeno visoko obrazovanje

Mogu li vas zamoliti da se izjasnite o nečemu? Koliko vas su članovi političkih stranaka? Podignite ruke.

Vidite, vjerujem da to možda kazuje zašto političke stranke imaju ovako loše rezultate – one nemaju vaš doprinos.

Neki od vas će reći da su sve stranke iste i da ne želite zaprljati ruke nekorektnom politikom.

To je logika koja vodi do uspostave vlada koje su u najboljem slučaju mediokriteti ili su neefikasne, a u najgorem su korumpirane i iskvarene.

Nedostatak masovnog učešća u politici u BiH doveo je do katastrofalnih rezultata. Vi biste trebali znati da je sektor visokog obrazovanja među onima koji su najteže pogođeni.

Ova zemlja je ušla u “Bolonjski proces” 2003. godine. Ovaj proces, koji je sada star jednu deceniju, zamišljen je tako da se do ove godine stvori jedinstvena “Evropska oblast visokog obrazovanja”.

Da li je Bosna i Hercegovina sada dio te jedinstvene evropske oblasti visokog obrazovanja?

Ne, nije.

Zbog toga što vlasti nisu poduzele mjere koje su obećali poduzeti prije sedam godina prilikom potpisivanja Bolonjskog sporazuma.

Prve generacije «bolonjaca» su već diplomirale na bosanskohercegovačkim univerzitetima, međutim nisu im otvorene mogućnosti koje inače nudi Bolonjski proces.

Njihova svjedočanstva i diplome nisu propisno priznati čak ni na bosanskohercegovačkom tržištu rada, a o evropskom tržištu rada da i ne govorimo.

Vlasti nisu postigle dogovor o Pravilniku o akademskim zvanjima potrebnom za priznavanje novih «bolonjskih» diploma, kao i za mobilnost i zapošljavanje bolonjskih diplomanata u okviru i van područja Bosne i Hercegovine.

Ko bi trebao biti ogorčen zbog ove situacije?

Pa, prije svega, svi vi.

Šta ćete vi uraditi po tom pitanju?

Ovo je dobro vrijeme za postavljanje tog pitanja, jer nam predstoje izbori.

Kad smo već spomenuli tu temu, trebao bih vam skrenuti pažnju da skoro šest godina nakon usvajanja državnog okvirnog Zakona o visokom obrazovanju, neki kantoni nisu uskladili svoje zakone s ovim državnim zakonom, a neki javni univerziteti u Federaciji nisu integrirani na način koji je zahtijevan Bolonjskim procesom – ovo su dva pitanja koja bi bilo korisno postaviti kandidatima tokom predizborne kampanje.

Okončanje ekonomske krize i ponovno otvaranje vrata ka Evropi

Nepostizanje napretka u obrazovnom sektoru odražava nepostizanje napretka u svim drugim oblastima.

Kao što znate, proces evropskih integracija može otvoriti vrata ka ogromnim mogućnostima za Bosnu i Hercegovinu.

Dozvolite mi da budem iskren.

Ta vrata su u ovom trenutku zatvorena.

Nije ih zatvorila Evropska unija.

Zatvorile su ih političke stranke na vlasti koje tokom tri godine nisu provele ni jednu značajnu reformu definiranu Evropskim partnerstvom ili Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju. I nisu uradili svoj posao u vezi sa liberalizacijom viza. Da jesu, ne bi vam sada trebale vize za putovanje u Evropsku uniju!

Tokom ove tri godine, sve susjedne zemlje iz okruženja BiH su ubrzale svoj tempo integracije u Evropu.

Međunarodna zajednica nudi značajnu i neprekidnu praktičnu pomoć, ali ta pomoć sama po sebi neće ponovo otvoriti vrata ka Evropi.

Ta vrata mogu ponovo otvoriti jedino vlasti ove zemlje – ljudi koji su trenutno na vlasti ili oni koji će na oktobarskim izborima preuzeti funkcije.

Dozvolite mi da ponovim – ovi ljudi neće učiniti ono što je potrebno osim ukoliko ih vi ne natjerate da to učine.

U periodu koji nam predstoji do oktobra, javno mnijenje se mora fokusirati na korake koje je potrebno poduzeti da bi se okončala ekonomska kriza i ponovo otvorila vrata ka Evropi.

Najstrašnija observacija koju sam čuo od političkih lidera je da ove godine ništa ne može biti učinjeno s obzirom da su izbori u oktobru.

Činjenica je da mnogo toga može biti učinjeno upravo zato što je ovo izborna godina.

Najvažniji trenutni politički prioritet u ovoj zemlji

Neki ljudi će naglasiti da ne treba jednako kriviti sve

stranačke lidere.

Neki su bili nepopustljiviji ili nemaštovitiji ili korumpiraniji ili gluplji nego drugi.

Moj odgovor na to je da niko od lidera – uključujući i one koji su najmanje krivi – nije učinio ni izbliza dovoljno kako bi se postigao konsenzus.

Konsenzus nije nešto što se naprosto desi.

Ne radi se o nečemu što bi bilo tek poželjno i dobro za Bosnu i Hercegovinu.

Konsenzus je – ili bi barem trebao biti – prvi prioritet politike u ovoj zemlji danas.

Potrebno je graditi ga uz maksimalnu energiju, fokus i odlučnost.

Nepostojanje konsenzusa je direktan uzrok siromaštva i boli koji su prekrili ovu zemlju.

Da li je postizanje ovog konsenzusa nemoguć san?

Naravno da nije!

Stranački lideri u ovoj zemlji rutinski se uspijevaju dogovoriti o raspodjeli resursa, novca i moći između sebe.

Ako se konsenzus može izgraditi za dobrobit stranačkih lidera, može se izgraditi i za dobrobit građana.

Ako se konsenzus može postići kako bi se članovima parlamenta odobrila povišica plate, može se također postići i kako bi se poboljšalo poslovno okruženje, osigurali krediti za mala preduzeća, ujedinili poslodavci i radnici te otvorila nova radna mjesta.

Ako je moguće postići konsenzus o tome koji će političari upravljati različitim državnim preduzećima, moguće je postići

konsenzus i o ispunjenju preostalih obaveza koje će Bosnu i Hercegovinu odvesti u Evropu.

Konsenzus nije samo moguć, on je svuda oko nas – nažalost, barem u političkom kontekstu, još uvijek nije primijenjen na pitanja koja su zaista važna.

Ovo je izborna godina, što znači da je to pravo vrijeme da se postavi pitanje zašto je situacija takva kakva jeste.

Hvala.